

มาตรการป้องกันและควบคุมโรค

จากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม

ความสำเร็จ ความล้มเหลว และสิ่งที่จะต้องทำต่อไปอย่างเร่งด่วน...

จากการพัฒนาประเทศอย่างรวดเร็วทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชนคนไทยเป็นอย่างมาก ปัญหาทางด้านสาธารณสุขได้เปลี่ยนแปลงจากปัญหาโรคติดต่อไปเป็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรังต่าง ๆ รวมทั้งปัญหาสุขภาพที่เกิดจากมลพิษด้านต่าง ๆ ทั้งที่เกิดจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

> นายแพทย์สมเกียรติ ศิริรัตนพุกษ

การประกอบอาชีพของมนุษย์และการใช้ชีวิตประจำวัน ปัญหาโรคที่เกิดจากการประกอบอาชีพและที่เกิดจากมลพิษสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ นับวันจะกลายเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศ ปัจจุบันมีผลการศึกษาวิจัย สื่อสารธารณะ และข้อร้องเรียนต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงความรุนแรงและความถี่ของปัญหาดังกล่าวในประเทศมากยิ่งขึ้น

ธรรมชาติและกลไกการเกิดโรคที่มีสาเหตุมาจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมมีความแตกต่างจากปัญหาสาธารณสุขที่เกิดจากโรคติดต่อในอดีต (อย่างไรก็ตามอย่าลืมว่าโรคติดต่อบางโรคก็ถือว่าเป็นโรคที่เกิดจากการประกอบอาชีพ และการระบาดของโรคติดต่อทุกชนิด ก็เกิดจากปัญหาสภาวะแวดล้อมที่ไม่ดี) โรคที่เกิดจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่มักจะเป็นโรคเรื้อรังที่เกิดขึ้นแบบค่อยเป็นค่อยไป มีระยะฟักตัวนาน และลักษณะของโรคก็ไม่มีความจำเพาะเจาะจงต่อสิ่งคุกคามที่ก่อให้เกิดโรค สำหรับสิ่งคุกคามหรือตัวสาเหตุที่ก่อให้เกิดโรค อาจจะเป็นปัจจัยทางกายภาพ สารเคมี หรือภาวะที่ไม่ปลอดภัยต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่ก็มักจะเป็นสิ่งคุกคามที่ผสมผสานกันในการที่ก่อให้เกิดโรคหรือผลกระทบต่อมนุษย์ ด้วยเหตุนี้ทำให้การวินิจฉัยถึงสาเหตุของการเกิดโรคจึงเป็นไปได้ยาก จึงมีผลทำให้ไม่ทราบขนาดของปัญหาที่แท้จริง จนทำให้ขาดความตระหนักและละเลยในความสำคัญของการที่จะต้องป้องกันและควบคุมปัญหาทั้งในกลุ่มผู้บริหาร บุคลากรทางสาธารณสุขและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประชาชน โดยทั่วไปด้วย

การสร้างความตระหนักและความตื่นตัวในหมู่นักวิชาการและประชาชนบางกลุ่ม จนนำไปสู่การสร้างเครือข่าย และพยายามผลักดันให้เกิดการกำหนดเป็นนโยบายในภาครัฐในบางประเด็น ถือเป็นความสำเร็จขั้นแรกที่พอจะมองเห็น รวมทั้งการตื่นตัวในการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม จนนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางด้านสาธารณสุข หรือบุคลากรสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ถือเป็นความสำเร็จที่ได้ดำเนินการมา อย่างไรก็ดีตามความสำเร็จดังกล่าวยังถือเป็นขั้นเริ่มต้นเท่านั้น ยังมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาดำเนินการในด้านต่าง ๆ อีกเป็นอย่างมาก เพื่อที่จะสามารถควบคุมสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วไว้ได้ ยังต้องคำนึงถึงการป้องกันปัญหาใหม่ ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

ปัญหาความยากลำบากและข้อจำกัดที่สำคัญในการวางมาตรการเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย มีอยู่ 2 ประเด็นหลักคือ องค์ความรู้และการบริหารจัดการ เนื่องจากสถานการณ์ปัญหาโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมถือเป็นปัญหาทางด้านสาธารณสุขค่อนข้างใหม่ ทำให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องยังขาดองค์ความรู้ในการที่จะรับมือหรือดำเนินการเพื่อควบคุมป้องกันโรคกลุ่มดังกล่าว องค์ความรู้ที่ขาดนี้ที่มีความจำเป็นจะต้องพัฒนาอย่างรีบด่วน ควรเริ่มตั้งแต่ธรรมชาติและกลไกการเกิดโรค การประเมินและตรวจวัดสถานการณ์และความเสี่ยงขององค์ประกอบของการเกิดโรค การจัดบริการทางสาธารณสุขเพื่อรองรับสถานการณ์ปัญหา การเฝ้าระวังและการ

สอบสวนโรค การหาเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการป้องกันและ
แก้ไขปัญหารวมทั้งองค์ความรู้ในการบริหารจัดการเพื่อ
ป้องกันและแก้ไขปัญหาระดับต่าง ๆ ด้วย

สำหรับปัญหาในการบริหารจัดการนั้น ถือเป็นประเด็น
ที่สำคัญ แต่มีความยุ่งยากและซับซ้อนมากเนื่องจากปัญหา
ผลกระทบทางสุขภาพจากการทำงานและสิ่งแวดล้อมไป
เกี่ยวพันกับประเด็นหรือปัญหาอื่น ๆ ก่อนข้างมากทั้งทางด้าน
การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ความเป็นอยู่ การมีงานทำและ
การพัฒนาเศรษฐกิจของแต่ละพื้นที่ รวมทั้งมีภาคี หรือ
หน่วยงานที่รับผิดชอบหรือเกี่ยวข้องค่อนข้างมาก เช่น ภาคี
นายจ้างและลูกจ้าง องค์กรเอกชน หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ทำ
ให้การพิจารณาหาแนวทางหรือมาตรการในการป้องกัน หรือ
ควบคุมปัญหาเป็นไปได้อย่าง เพราะจะมีทั้งฝ่ายที่เห็นด้วยและ
ไม่เห็นด้วย ฝ่ายที่ได้หรือสูญเสียผลประโยชน์เป็นต้น มาตรการ
เกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการในปัญหาดังกล่าวนี้ ที่จำเป็น
จะต้องมีการผลักดันและพัฒนาประกอบด้วย ประเด็นเชิง
กฎหมายและการบังคับใช้ การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายต่าง ๆ
การสนับสนุนทรัพยากรและงบประมาณ การสร้างศักยภาพ
ของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และประชาชน รวมทั้งพัฒนาระบบ
ข้อมูลข่าวสารที่มีประสิทธิภาพเพื่อใช้ในการวางแผน

และตัดสินใจในการดำเนินการต่าง ๆ

โดยสรุปสถานการณ์ปัญหาโรคหรือผลกระทบทาง
สุขภาพที่เกิดจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมของ
ประเทศ มีความสำคัญและทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น สิ่งที่ได้
ดำเนินการไปยังถือว่าอยู่ในขั้นเริ่มต้น มาตรการหรือประเด็นที่
จะต้องผลักดันให้มีการดำเนินการโดยเร่งด่วน คือ การพัฒนา
องค์ความรู้ และการพัฒนาระบบการบริหารจัดการเพื่อรองรับ
ปัญหาดังกล่าว โดยจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน
ที่เกี่ยวข้อง